

2. Порядок перевірки збереженості сортів рослин // Охорона прав на сорти рослин : офіц. бюл. – К. : Алефа, 2003. – Вип. 4. – С. 184–191.

3. Методики проведення експертизи на відмінність, однорідність та стабільність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sops.gov.ua/index.php/vidannya-2/metodiki/vos>.

УДК 34.037:347.77

Кісіль Наталія, канд. с.-г. наук

НДЦ судової експертизи з питань інтелектуальної власності

м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ЗА ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ПРО ВИЗНАННЯ ТА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА СОРТИ РОСЛИН

Одним із шляхів забезпечення захисту прав та законних інтересів селекціонерів є надання їм прав на володіння, користування та розпоряджання результатами своєї інтелектуальної праці, отримання винагороди за використання своїх сортів. Як член Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, Україна бере на себе зобов'язання охороняти права селекціонерів на основі принципів, які отримали міжнародне визнання і підтримку.

Згідно ст. 54 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» особа, права якої на сорт порушені, може звернутися до суду за захистом своїх прав. Захист права інтелектуальної власності здійснюється в кримінально-правовому, адміністративно-правовому та цивільно-правовому порядку. При цьому, особи, що займаються досудовим розслідуванням або наділені виключними повноваженнями на здійснення правосуддя, у переважній більшості не володіють спеціальними знаннями у сфері інтелектуальної власності і тому не можуть об'єктивно оцінити докази. В таких випадках виникає потреба в залученні до справи осіб, які володіють спеціальними знаннями у цій галузі. Власне природа спеціальних знань експерта передусім обумовлена знаннями властивостей та ознак об'єктів права інтелектуальної власності, закономірностей їхнього створення та використання, а також методів та засобів, що використовуються для вирішення поставлених завдань.

Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» суб'єктами судово-експертної діяльності є фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та в установленому законом порядку отримали кваліфікацію судового експерта за відповідною експертною спеціальністю у сфері інтелектуальної власності.

В Україні кваліфікація судового експерта у сфері інтелектуальної власності присвоюється з 2002 р., коли наказом Міністерства юстиції України № 4/5 від 17.01.2002 р. у доповнення до Переліку основних видів судових

експертиз та експертних спеціальностей внесено новий вид судової експертизи – експертиза у сфері інтелектуальної власності, що включав дев'ять експертних спеціальностей, які диференційовано з урахуванням існуючої класифікації об'єктів інтелектуальної власності, а також галузей знань та видів людської діяльності. Серед напрямів цього виду судової експертизи виділено експертну спеціальність 13.5.1 «дослідження, пов'язані із сортами рослин».

За період існування експертизи у сфері інтелектуальної власності накопичено значний практичний досвід вирішення спорів у судовому порядку із застосуванням засобів та методів судової експертизи по багатьом об'єктам права інтелектуальної власності. Відповідно до статистичних даних установами Міністерства юстиції України протягом 2011–2014 рр. виконано близько 2760 експертиз та експертних досліджень. Проте зафіксовано лише одиничні випадки призначення та проведення судових експертиз, пов'язаних із сортами рослин, що, на нашу думку, пояснюється певними складностями в отриманні доказової інформації, відсутністю накопиченої практики вирішення у судах таких спорів, а також розробленого методичного забезпечення проведення судових експертиз сортів рослин. Слід відмітити, що останнім часом спостерігається тенденція до активізації правовласників сортів рослин щодо забезпечення захисту своїх прав та законних інтересів, в тому числі й шляхом розгляду спорів у судовому порядку. Тому особливого значення набуває розробка методологічних основ проведення судової експертизи та розробка певних рекомендацій для слідчих та судових органів із питань призначення та проведення судової експертизи сортів рослин.

Виходячи із загальних засад судової експертизи у сфері інтелектуальної власності та розгляду експертної практики, визначено, що основними завданнями судової експертизи, пов'язаної з сортами рослин, є виявлення та оцінка властивостей та ознак цього об'єкту інтелектуальної власності, а саме: з'ясування того, чи має даний об'єкт ознаки сорту рослин як об'єкту права інтелектуальної власності; визначення відповідності сорту критерію новизни; визначення відповідності сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності; встановлення збігів та відмінностей у прояві ознак рослин сорту (його кодової формули) та об'єкта, що досліджується; встановлення тотожності (подібності) назви сорту рослин назві іншого сорту.

Ряд обставин, що підлягають доказуванню у юридичному провадженні за розгляду спорів, пов'язаних з сортами рослин, встановлюються за проведення економічних експертиз у сфері інтелектуальної власності, а саме: вид та розмір збитків (матеріальної шкоди), ринкова вартість майнових прав тощо.

Виходячи із потреб слідчої та судової практики, можуть досліджуватися інтеграційні питання, вирішення яких потребує застосування різних напрямів знань, що здійснюється шляхом проведення комплексних експертиз із залученням фахівців, атестованих за різними напрямами судової експертизи, а також в окремих випадках проводиться залучення, в якості спеціалістів, фахівців відповідної вузької галузі науки, техніки або ремесла.